

# Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

## Jasiołka PLH18011

Doliny rzeczne stanowią jeden z najsilniej zróżnicowanych biologicznie ekosystemów w naszym kraju. Liczne gatunki zwierząt odnajdują tu warunki dogodne do odpoczynku i żerowania, a liniowy charakter dolin rzecznych czyni je niezwykle efektywnymi korytarzami ekologicznymi. Bogactwo to zawdzięczamy różnorodności siedlisk i obfitości żerowisk w obrębie naturalnych, zmieniających się koryt rzecznych. Przekształcenia dolin rzecznych prowadzą jednak do zaniku niektórych gatunków – np. łośnia.

W tym numerze biuletynu, oprócz wspomnianego łośnia, przedstawimy kolejne ważne z punktu widzenia ochrony europejskiej przyrody gatunki ptaków i ssaków związane z doliną rzeki Jasiołki.



fol. T. Wilk

### Traszka grzebieniasta



fol. Rainer Theuer, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kammolchmaennchen.jpg>

Traszka grzebieniasta jest największą krajową traszką, której ciało może osiągać długość do 18 cm. Płeć najłatwiej można odróżnić w okresie godowym. U samca pojawia się na grzbiecie godowy grzebień utworzony z ząbkowanego fatdu skórniego. Na ogonie zaś pokazuje się srebrna wstęga biegnąca przez całą jego długość. Samice nie przybierają barw godowych. Traszka grzebieniasta prowadzi ziemno-wodny tryb życia. Występuje w zarastających stawach, sadzawkach, zbiornikach powyrobniskowych i innego typu zbiornikach z wodą stojącą, charakteryzujących się dobrze rozwiniętą roślinnością, znacznym następcznieniem oraz dnem bogatym w krujówkę. Część życia spędza na lądzie w miejscach wilgotnych. Żywi się dżdżownicami, owadami, ślimakami, wodnymi skorupiakami, pajęczakami. Do rozrodu przystępuje pod koniec marca. Samice składają jaja zawiązując każde z osobna w liść rośliny wodnej. Po okresie godów traszki pozostają w zbiornikach wodnych nawet do jesieni. Larwy wykluwają się z jaj po 13 dniach. Przeobrażenie w młode osobniki następuje po 3 miesiącach życia larwalnego. Wówczas wychodzą one z wody i pozostają na brzegu. Larwy są drapieżnikami polującymi na drobne zwierzęta wodne. Traszka w sen zimowy zapada wraz z pierwszymi przymrozkami około końca października. Zimuje w norach ziemnych, pod korzeniami drzew. W warunkach naturalnych dożywają 15 lat. Zagrożenie dla traszki grzebieniastej stanowi utrata miejsc rozrodu poprzez zasypywanie, zarastanie, zarybianie, eutrofizację i zanieczyszczenie zbiorników wodnych oraz pogarszanie jakości wód. Spadek liczebności spowodowany jest także utratą dogodnych siedlisk lądowych na skutek wylesiania, intensyfikacji rolnictwa i budowania różnych barier związanych z transportem kolejowym i samochodowym, co utrudnia im migrację.

### Bóbr



fol. Klaudiusz Muchowski - CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22928968>

Bóbr jest największym europejskim gryzoniem. Ma masywny i krępy tułów, przechodzący prawie bez zaznaczenia szyi w okrągłą głowę. Kończyny przednie są zręczne i chwytne, tylne natomiast są mocne i masywne, a palce spięte są błoną pławną. Bóbr jest doskonale przystosowany do ziemnowodnego trybu życia, znakomicie pływa i nurkuje – może pozostawać pod wodą nawet do 15 minut. Osiąga wagę od 18 do 29 kilogramów i długość ciała od 90 do 110 cm. Charakterystyczną cechą jego budowy jest duży, spłaszczony, pokryty zrogowaciałą łuską ogon i długie mocne siekacze. Sierść składa się z dwóch rodzajów włosów: przewodnich o długości 5-6 cm, tworzących warstwę zewnętrzną oraz wełnistych, bardzo cienkich, o długości ok. 2 cm, tworzących warstwę wewnętrzną, która chroni przed wychłodzeniem i przemakaniem. Bobry żyją do 30 lat. Łączą się w pary na całe życie. Rodzina bobrowa składa się z rodziców, młodych tegorocznych i z roku poprzedniego. W trzecim roku życia bobry opuszczają rodzinę, łączą się w pary i przystępują do rozrodu. Bobry są typowymi roślinozercami, jedzą prawie wszystkie gatunki roślin przybrzeżnych i wodnych. Pomimo powalania drzew nie jedzą ich drewna, a jedynie liście, młode pędy, cienkie gałązki, łycy i korę. Prowadzą nocny tryb życia. Nie zapadają w zimowe odrętwienie. Poprzez budowę tam bobry magazynują wodę, co przyczynia się do podwyższenia i stabilizacji poziomu wód gruntowych i utrzymania większej wilgotności na danym terenie. Tamy bobrowe przeciwdziałają powodziom w okresie silnych opadów, a w okresie suszy spiętrzona woda zapewnia przepływ poniżej tamy. Tworzone przez bobry rozlewiska i stawy są zasiedlane przez szereg gatunków zwierząt. Ponadto każdy, odpowiednio głęboki staw bobrowy, w którym w górnych partiach panują warunki tlenowe, natomiast w dolnych warunki beztlenowe, pracuje jak osadnik przyczyniając się do samooczyszczania się wód.

## Łosoś



fot. Wolfgang Striewski - [www.meerforellen.info](http://www.meerforellen.info), Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1148722>

Łosoś osiąga długość ciała do 150 cm i masę do 24 kg. Ma on stosunkowo małą głowę, spiczasty pysk i szeroki otwór gębowy. Jest rybą dwuśrodowiskową. Młodość (około 3 lat) spędza w wodzie słodkiej, w rzekach i potokach z dnem żwirowym. Starsze osobniki pływają do morza. Gdy osiągną dojrzałość płciową powracają do miejsc rozrodu. Barwa łososia zmienia się wraz z wiekiem. Młode osobniki charakteryzują się dużymi, ciemnymi plamami i czerwonymi punktami na bokach. Doroste, żyjące w morzu, mają szaro-zielony grzbiet, srebrzyste boki i brzuch. W czasie wędrówek na tarło samce mają czerwony brzuch. Tarło odbywa się od listopada do lutego. Samica składa wówczas jaja w gniazdach o długości 2–3 m. Łososie w czasie wędrówek nie pobierają pokarmu. Natomiast przebywając w rzekach młode osobniki żywią się fauną denną, larwami owadów, a także kietzami i mięczakami. Po sptynięciu do morza zjadają większe okazy fauny dennej i małe ryby. W rzekach Karpackich gatunek wyginął, ze względu na niekorzystne zmiany siedliskowe, zapory wodne, które utrudniają mu wędrówkę, pogorszenie się jakości wód, a także kłusownictwo. Podejmowane są próby przywrócenia łososi w polskich rzekach.

## Nocek duży



fot. Gilles San Martin from Namur, Belgium - *Myotis myotis*, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9883846>

Jeden z największych krajowych nietoperzy: rozpiętość skrzydeł ok. 45 cm waga od 26–40 g. Futro na grzbiecie szarobrazowe, na brzuchu białe i biało-żółte, ucho i pyszczek jasne, błony lotne ciemne. Kolonie rozrodcze zlokalizowane przeważnie na strychach budynków, wyjątkowo w podziemiach liczą zazwyczaj od kilkunastu do kilkuset osobników, choć znane są również zgrupowania znacznie bardziej liczne. Zimowanie trwa od późnej jesieni do początku kwietnia. Nocki duże hibernują w podziemiach – sztolniach, fortach, piwnicach i jaskiniach, choć bywa, że zimą znajdowane są również na nie przemarzających strychach. Nocki duże odżywiają się drobnymi bezkręgowcami (głównie dużymi chrząszczami). Swoje ofiary często chwytają na ziemi.

Wśród zagrożeń, dla obu gatunków nietoperzy wymienia się: prace remontowe dachów i strychów prowadzone w okresie rozrodu nietoperzy tj. od 15.04. do 15.09, stosowanie toksycznych środków konserwacji drewna, wycinkę lub nadmierne przycinanie drzew w bezpośrednim otoczeniu kolonii rozrodczych, intensywne zewnętrzne oświetlenie budynków z koloniami, utratę tras migracji i żerowisk – niszczenie liniowych elementów krajobrazu, wielkoobszarowe wylesienia, fragmentację obszarów leśnych.

Wydra to ssak drapieżny, przystosowany do ziemnowodnego trybu życia. Odnacza się opływowym, smukłym ciałem, długim ogonem, krótkimi kończynami i szeroką spłaszczoną głową. Długość ciała dorosłych osobników wynosi przeciętnie od 60 do 100 cm, ogona od 35 do 60 cm, a ciężar od 6 do 10 kg, przy tym samice są mniejsze od samców. Ubarwienie grzbietu jest zwykle lśniaco-brązowe, podgardle, pierś i brzuch są jaśniejsze. Wydra jest aktywna głównie w nocy, a także o zmierzchu i świcie. Pod wodą posługuje się głównie wzrokiem, a także dobrze rozwiniętym zmysłem dotyku, w czym pomagają jej wrażliwe na nacisk włosy czuciowe na pysku oraz unerwione zakończenie nosa i opuszki łap. Wydra poluje głównie w wodzie, w niej łowi większość swych ofiar, doskonale pływa i nurkuje, przy czym pod wodą porusza się szybciej niż na jej powierzchni. Może zasiedlać praktycznie wszystkie środowiska wód płynących i stojących. Wydra związana jest głównie z rzekami zasobnymi w ryby, które stanowią podstawę jej pożywienia. Dieta jest urozmaicona, poza rybami żywi się także rakami, małzami, żabami, rzadko ptakami i ssakami. Chętnie zasiedla wody o wysokich, zarośniętych brzegach, które zapewniają jej schronienie, ale spotykana jest również w pobliżu terenów zabudowanych.

## Podkowiec mały



fot. *Falco peregrinus* (Matthieu Gauvain) - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=13754180>

Podkowiec mały jest jednym z najmniejszych i najbardziej zagrożonych krajowych nietoperzy. Rozpiętość skrzydeł 19–25 cm, masa ciała 5,6–9 g. Ma długie i puszyste futerko, koloru brązowego na grzbiecie i jasnoszarego na brzuchu. Skrzydła ciemne, zaokrąglone i szerokie – podczas hibernacji owijają nimi szczelnie całe ciało. Wyróżnia go charakterystyczna narośl wokół nozdrzy o kształcie podkowy (stąd nazwa gatunku). W Polsce występuje wyłącznie na południu, w rejonach górskich, podgórskich i wyżynnych. Preferuje lasy liściaste lub mozaikę środowisk z licznymi zadrzewieniami i zakrzewieniami oraz tereny krasowe i skaliste, najlepiej w pobliżu wody. Odżywia się głównie drobnymi owadami, przede wszystkim komarami i ćmami, które chwytają w locie lub zbiera z powierzchni pni, liści i skał. Poluje również na pająki i inne bezkręgowce. Polowanie i lot w ciemnościach umożliwia mu echolokacja. Podkowiec mały podczas polowania porusza się w bliskiej odległości od elementów otoczenia i nie wylatuje na otwartą przestrzeń. Na schronienia kolonii rozrodczych wybiera przede wszystkim nieużytkowane i dobrze nagrzane strychy budynków (głównie sakralnych). Kolonie zimowe zakładają najczęściej w jaskiniach, sztolniach, opuszczonych piwnicach. Podkowce przywiązują się do swoich schronień, wykorzystując je przez wiele lat.

## Wydra



fot. Bernard Landgraf, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41335>



Rzeki Karpackie - czysta Natura 2000

[www.rzekikarpackie.fwie.pl](http://www.rzekikarpackie.fwie.pl)

Co tygodni do 31.12.2018  
nagroda w konkursie na:

[www.facebook.com/RzekiKarpackie](https://www.facebook.com/RzekiKarpackie)

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:  
RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

